

Brüssel, 14.10.2020
COM(2020) 951 final

**KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Energiahind ja energiakulu Euroopas

{SWD(2020) 951 final}

1. Sissejuhatus

Alanud on üleminek vähese süsinikuheitega energiasüsteemile ja majandusele. Energiasüsteemi ümberkujundamisega kaasnevateks põhjalikeks muudatusteks läheb vaja ulatuslikku ühiskondlikku ja poliitilist toetust. Energiahind ja energiakulu (hind korrutatuna tarbimisega) peaksid suunama turgu ümber kujundama, et saavutada kliimaneutraalne majandus ning ühtlasi hoida energia hind kodanike ja ettevõtjate jaoks taskukohane. COVID-19 kriisist tingitud keerulisel ajal on veelgi olulisem tagada, et energiasüsteem kujundataks ümber õiglaselt. See täiendab meie jõupingutusi majanduse taastamisel, tagab meie tööstusele võrdsed võimalused ja hoiab energia kodumajapidamise jaoks taskukohase. Energiasüsteemi edukas ümberkujundamine kliimaneutraalsuse saavutamiseks aastaks 2050, nagu on ette nähtud Euroopa rohelises kokkuleppes, eeldab taskukohast energiat ja elavdab investeeringuid tehnoloogiatesse, mida on vaja süsinikuheite edasiseks vähendamiseks. Praegu on rakendamisel pakett „Puhas energia kõikidele eurooplastele“ ja ettevalmistamisel mitu rohelist kokkulepet algatust energia-, maksu- ja kliimapoliitika valdkonnas. Nendega koos aitab energiahindade ja -kulude jälgimine paremini mõista meie praeguse poliitika mõju ning annab kasulikke teadmisi tulevaste ettepanekute ettevalmistamiseks.

Käesolevas aruandes esitatakse põhjalik teave, mis aitab aru saada energiahindade ja -kulude muutumisest Euroopa Liidus. Selles analüüsitakse elektri, gaasi ja naftasaaduste energiahindade suundumusi, vaadeldes üksikasjalikult turgu ja õigusalasid stiimuleid ning esitatakse rahvusvahelisi võrdlusi. Samuti hinnatakse energiakulude olulisust ja mõju meie majandusele, ettevõtjatele ja kodumajapidamistele. Selleks on aruandes analüüsitud Euroopa Liidu energiaimpordi maksumuse muutumist, energiakulude osakaalu enam kui 40 tootmis-, põllumajandus- või teenusesektoris ning energiakulutuste mõju kodumajapidamise eelarvele sissetulekutaseme järgi. Aruandes käsitletakse ka energiamaksude olulisust maksutulul allikana ja mitmesuguseid energiatoodetele kehtestatud makse. Peale selle antakse ülevaade tegelikest hindadest¹ elektritootmistehnoloogiate kaupa ja analüüsitakse, kuidas need koos muude tuluallikate ja kuludega mõjutavad kasumlikkust.

Nii nagu aruande 2016. ja 2018. aasta versioonid,² põhineb ka see aruanne andmetel ja analüüsil, mis on saadud komisjoni tööst ja välisuuringutest, mis võimaldavad paremini aru saada energiahindade ja -kulude suundumustest Euroopas viimastel aastatel. Aruandes on eelistatud üldsusele kättesaadavaid statistilise teabe allikaid, mida täiendavad mitmed spetsiaalselt kogutud andmed, juhul kui avalikud andmed puuduvad või on liiga kokkuvõtlikud. Käesoleva aruande statistika ja analüüsid ei ole täielikult võrreldavad eelmiste väljaannetega, sest pärast Ühendkuningriigi lahkumist Euroopa Liidust käsitletakse 27 ELi liikmesriigi andmeid. Kui aruande eelmised väljaanded hõlmasid ka energiatoetusi, siis nüüd on see teema paigutatud iga-aastase aruande lisasse energialiidu olukorra kohta.

¹ Tegelik elektrihind on keskmine hind, mida elektritootja aastas saab, võttes arvesse tema toodangut igal kauplemisperioodil.

² COM(2016) 769, COM(2019) 1

Varasemate perioodide kohta on esitatud andmeid kuni 2018. aastani, mõnel juhul 2019. aastani. Kuid COVID-19 pandeemia suure mõju tõttu energiahindadele ja -kuludele lisati aruandesse võimalust mööda uusi andmed, et saada võimalikult ajakohane ülevaade. Kahe eelmise versiooniga võrreldes ei ole käesolev aruanne COVID-19 pandeemia tõttu mõnel juhul sama põhjalik, eelkõige tööstuse valdkonnas. Mõne suure energiakasutusega sektori puhul on see mõnevõrra vähendanud rahvusvaheliste võrdluste ulatust ning energiahindade ja -kulude olulisuse hindamise põhjalikkust.

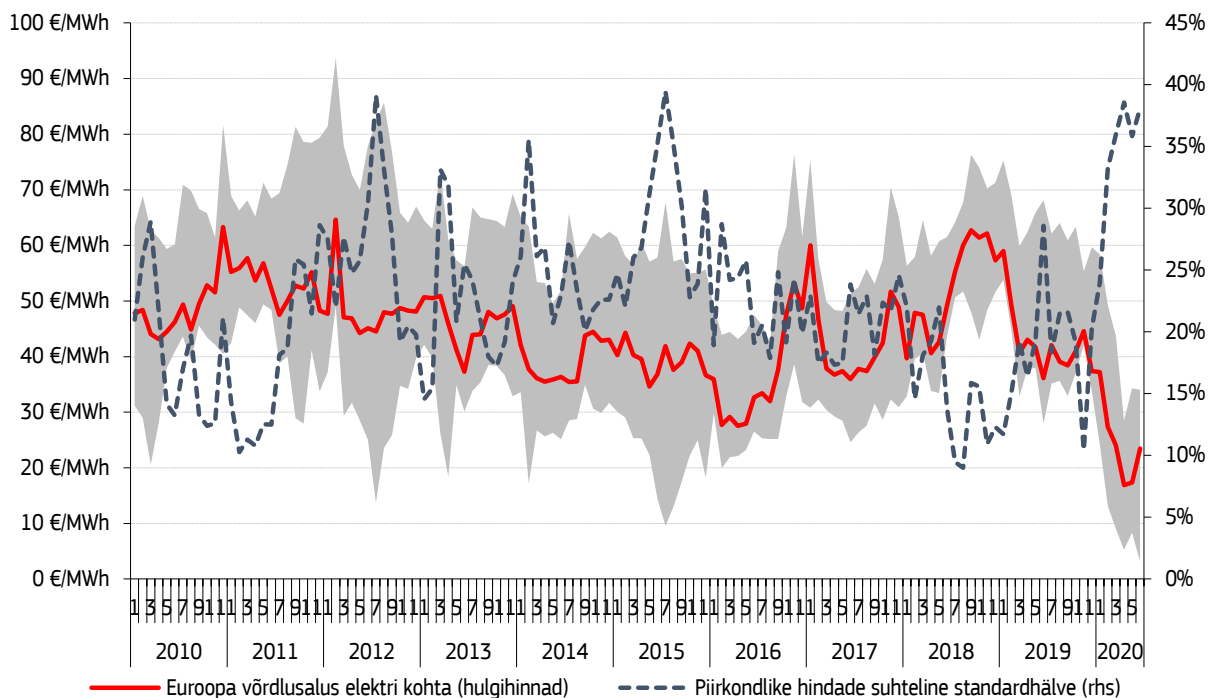
2. Energiahindade suundumused

2.1 Elektriinnad

2016. aastal alanud **hulgihindade** tõus saavutas elektriturul kõrgpunkti 2018. aasta lõpus. 2019. aastal alanesid hulgiinnad järsult kütuse hinnalanguse, nõudluse vähenemise ja taastuvenergia tootmise kiire laienemise tõttu. Hinnad ei alanenud Euroopas ühtlaselt ja see tõi kaasa piirkondlike turgude hinnaerinevuse suurenemise. Võrreldes sama perioodiga 2019. aastal langesid 2020. aasta esimesel poolel hinnad mõnedel Lõuna-Euroopa piirkondlikel turgudel kuni 30 % ja mõnedes põhjapoolsetes piirkondades kuni 70 %. Ebaühtlast hinnalangust võib seletada ebapiisava ülekandevõimsusega, taastuvenergia tootmise ebaühtlase kasvuga eri turgudel ja märkimisväärselt kõrgema CO₂ hinnaga, mis avaldas mõju eelkõige nendele liikmesriikidele, kus fossiilkütuste osakaal elektritootmisstruktuuris on suurem. See toob esile vajaduse teha täiendavaid investeeringuid võrgu paindlikkusse, piiriülesesse võimsusesse ja taastuvatesse energiaallikatesse, eelkõige selle poolest mahajäänud liikmesriikides. See peaks aitama hulgihindu ühtlustada.

COVID-19 negatiivne mõju majandustegevusele tõi 2020. aastal kaasa elektrinõudluse märkimisväärsel langusel, mis koos taastuvenergia osakaalu suurenemise ja gaasi hinna langusega on viinud elektri hulgihinna väga madalale. Ka hulgiturudel on negatiivsed elektriinnad muutunud palju sagedasemaks ja levinumaks. Selline olukord, kus elektritootjad peavad maksma oma toodangu müügi eest, tuleneb ebapiisavatest ühendustest süsteemide vahel ja/või mõnest elektritootjast, kellel puudub tehniline paindlikkus või majanduslik stiimul tootmist vähendada.

Rahvusvahelises võrdluses on Euroopa paigutus olnud viimastel aastatel üsnagi stabiilne. Elektrienergia hulgihind on 27 ELi liikmesriigis olnud madalam kui Jaapanis, Austraalias ja Brasiilias, kuid kõrgem kui USAs, Kanadas ja Venemaal. COVID-19 tõttu on energianõudlus (sealhulgas elektrinõudlus) kogu maailmas märkimisväärselt vähenenud. Kuid elektrienergia hinnalanguse kiirus on olnud erinev, sõltudes piirkondlike energiaallikate jaotusest, ilmastikutingimustest ja COVID-19 mõju suuruselt.

Joonis 1. Elektrienergia hulgihindad; kõige madalamad ja kõrgemad piirkondlikud hinnad ning erinevused

Allikas: Platts, Euroopa elektribörsid

Märkus. Hall taust näitab maksimum- ja miinimumhinna vahet.

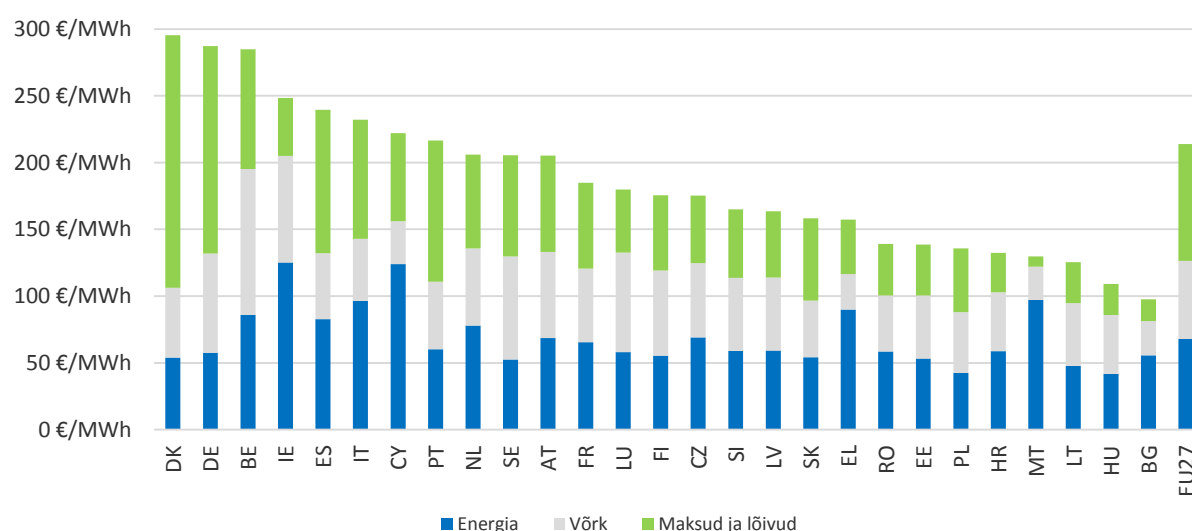
Elektri jaehind on viimase kümne aasta jooksul tõusnud. Aastatel 2010–2019 tõusis elektrihind kodutarbijate jaoks keskmiselt 2,3 % aastas, samal ajal kui üldine jaehind tõusis 1,4 % aastas. Tööstustarbijate jaoks tõusis elektrienergia hind aastas 1,1 %, tööstustoodete hinnad aga tõusid 1,3 %. Suurte tööstustarbijate jaoks oli hinnamuutus soodsam ja hind langes perioodi jooksul 5 %. Jaehinnad on tõusnud peaaegu igal aastal, välja arvatud aastatel 2015–2016.

Aastatel 2017–2019 tõusis jaehind energiakomponendi suurenemise tõttu (hinna see osa, mis koosneb hulgihinnast ja vähemal määral energia turustamiskuludest), samal ajal kui võrgutasud, maksud ja lõivud eriti ei muutunud. See erineb varasematest aastatest, mil hulgihind pidevalt langes ning hinda tõstis võrgutasude, maksude ja lõivude suurenemine (peamiselt taastuvenergia toetuste rahastamiseks vajalikud lõivud). Viimasel ajal on taastuvenergiatehnoloogiate kulude vähenemine ja CO₂ kõrgem hind toonud kaasa hulgaliselt selliseid investeeringuid taastuvenergiavõimsusesse, mis suudavad äritingimustes hulgiturul teistega konkureerida. Taastuvenergiat edendavate turupõhisemate vahendite laialdasem kasutamine koos varasemate toetuskavade järkjärgulise kaotamisega peaks üha enam aitama piirata ka taastuvenergia tasude osakaalu jaehindades. See on eriti oluline, pidades silmas ulatuslikumat 2030. aasta kliimaeesmärki, mis eeldab taastuvenergia tootmisvõimsuse märkimisväärset suurendamist eri sektorites ja liikmesriikides.

Maksud ja lõivud on endiselt ülekaalus jaehindade erinevuse peamise põhjusena liikmesriikides, sest nende erinevus on võrgu- ja energiakomponentidest keskmiselt kolm korda suurem. Selle põhjuseks on erinevused liikmesriikide poliitikas ja rahastamisvahendites, millel on mõju elektritarbimise maksustamisele. 2019. aastal jäid kodumajapidamiste makstavad keskkonnamaksud vahemikku 1 €/MWh Luksemburgis kuni

118 €/MWh Taanis, käibemaksumäära erinevus aga oli 5 %st Maltal 27 %ni Ungaris. Taastuvenergia lõivud jäid vahemikku 3 €/MWh Rootsis kuni 67 €/MWh Saksamaal. Peale selle ületavad enamikus riikides turujõudude määratud energiakomponenti suuresti nii maksud ja lõivud kui ka võrgutasud (st kaks regulatiivsete vahenditega ettenähtud hinnakomponenti).

Sellele vaatamata on alates 2016. aastast nii kodumajapidamiste kui ka tööstuse jaoks jaehinnad ühtlustunud eelkõige seetõttu, et energiakomponendid on üksteisele lähenenud. Sellele positiivsele arengutendentsile on kaasa aidanud turgude jätkuv integreerimine ja mõningane edu ülekandevõimsuste suurendamisel. Elektri hulgihindade langus 2020. aasta esimesel poolel on juba mõjutanud kodutarbijate jaoks jaehindu, mis on hakanud langema. Siiski ei ole veel kindel, et see suundumus jätkub ka 2021. aastal, eriti arvestades seda, et COVID-19 avaldas 2021. aasta elektritarne hulgihindadele mõju vaid ajutiselt.

Joonis 2. Kodumajapidamiste elektrihinnad ELis 2019. aastal (vahemik DC)

Allikas: Eurostat

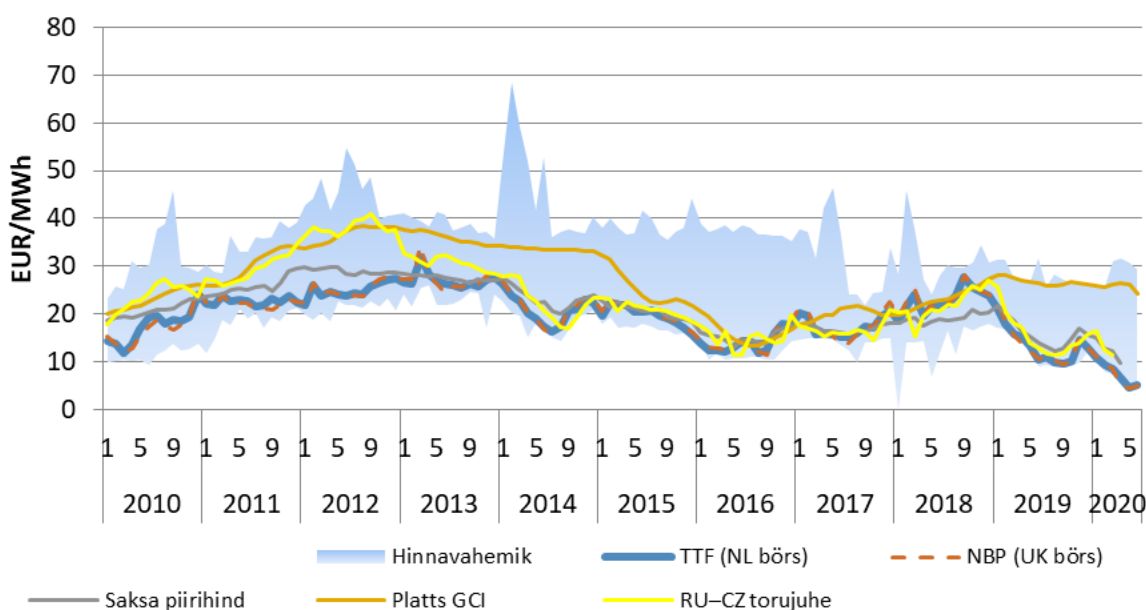
2.2 Gaasihinnad

Aastatel 2015–2019 kõikides Euroopas **gaasi hulgihinnad** vahemikus 10–40 €/MWh. 2014. aastal hakkas toornafta hind langema, põhjustades ka gaasi hinna langemise 2016. aastal. Sellele järgnes taastumine 2018. aasta lõpuni, mil veeldatud maagaasi (LNG) import hakkas kasvama, tuues 2019. aastal kaasa suure hinnalanguse.

2020. aastal langes gaasi hulgihind veelgi, jõudes 2020. aasta mais läbi aegade madalaimale tasemele (näiteks Madalmaade gaasibörsi (TTF) hind langes 3,5 €/MWh-ni). Selle põhjuseks oli gaasinõudluse vähenemine majandustegevuse järsu seiskumise tõttu COVID-19 pandeemia tagajärjel. Kivisöe hind ei ole sama palju langenud, mistõttu praegune madal gaasihind ja kõrge CO₂ hind soodustavad elektrienergia tootmises üleminekut kivisöelt gaasile, aidates vähendada elektrisektori heidet.

Kuigi gaasi hind üldjoontes reageerib nafta hinna muutumisele, on järsk hinnatõus hooajaline ja seda esineb enamasti talvel (nagu 2013. ja 2018. aasta märtsis), kui nõudlus kütte- ja elektrienergiasektoris kasvab (tuumaenergia ja/või taastuvenergia väheste tootmise tõttu) või kui tarneid piirab see, et taristut ei saa kasutada ja/või salvestustase on madal. Hind langeb

väga madalaks harva, kuid seda võib esineda. Näiteks pärast majanduskasvu suurt aeglustumist nõudlus 2009. ja 2020. aastal järsult vähenes.

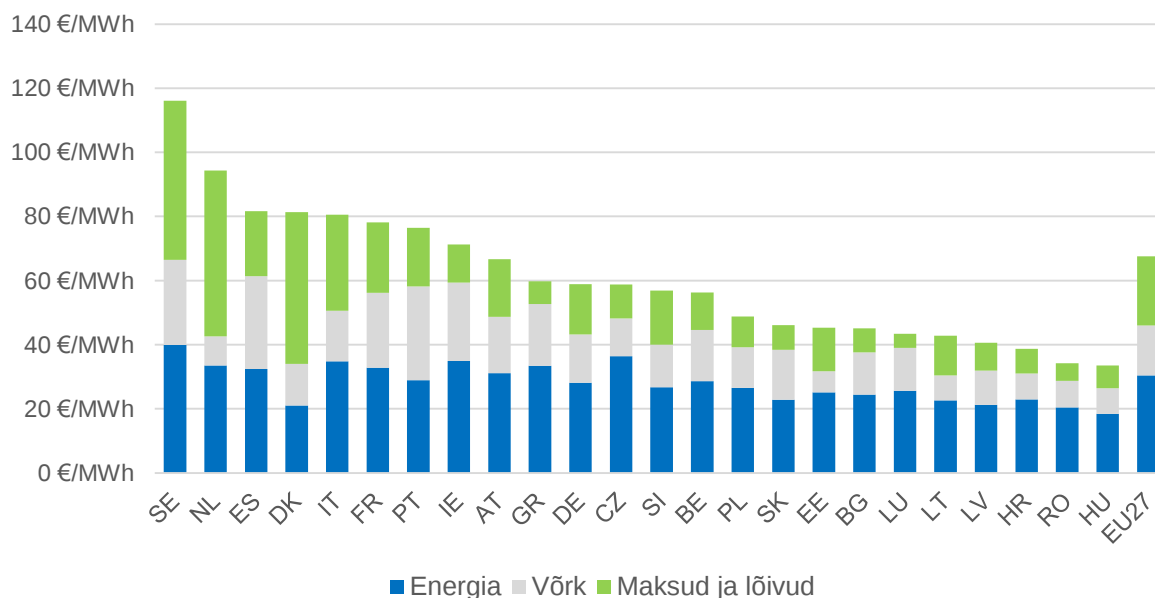
Joonis 3. Gaasi hulgihinnad Euroopas

Allikas: Platts, Saksamaa majandus- ja ekspordikontrolli föderaalamet (BAFA), Comexti andmebaas

Nafta alusel indekseerimine on küll oluline gaasihindade jaoks Vahemere turgudel, kuid üldiselt muutub see hinnakujundusmehhanism Euroopas aina vähem oluliseks, sest gaasiturud on üha enam integreerunud, tarnijad eelistavad gaasi tarnida otse hulgimüügiturgudel ja pikaajaliste lepingute korral kasutatakse üha enam gaasituru hinnaindeksit. Euroopa Liidu turu liberaliseerimise poliitika on kaasa aidanud Euroopa gaasibörside likviidsuse suurenemisele. Madalmaade gaasibörsi TTF likviidsus on viimastel aastatel kiiresti kasvanud (sellele on kaasa aidanud ka veeldatud maagaasi import) ja selle hindu kasutatakse Euroopas kõige olulisema võrdlushinnana, samuti kasvab selle ülemaailmne olulisus. Euroopas on börsihinnapõhiste lepingute osakaal gaasi kogutarbimises suurenenud 15 %-lt 2005. aastal 78 %-le 2019. aastal. Kesk-Euroopas, Skandinaavias ja Balti riikides on börsihindade olulisus suurenenud ja neid on ühtlustatud rohkem Loode-Euroopa börsihindadega kui nafta alusel indekseeritud hindadega USA dollarites. Euroopa suurem sõltumatus oma gaasihindade kujundamisel tugevdab euro rolli Euroopa Liidu energiakaubanduses, sest see vähendab USA dollarites noteeritud impordihindade mõju ja avatust energiatoodete rahvusvahelistele turgudele, mis on muutlikud.

Üha enam globaliseeruva ja laieneva turu tingimustes on veeldatud maagaasist saanud Euroopas konkurentsivõimeline alternatiiv impordile torujuhtmete kaudu. Eelmisel aastal saavutas veeldatud maagaasi import kõigi aegade tipptaseme 89 miljardit kuupmeetrit, mis on ligikaudu 25 % ELi gaasi koguimpordist ja 22 % selle tarbimisest. See aitab kaasa nafta alusel indekseerimise edasisele vähenemisele ja suurendab Euroopa Liidu energiavarustuskindlust allikate mitmekesistamise teel. Edaspidi võivad ka kohalik biometaan, vesinik ja sünteesigaasid muutuda üha olulisemaks, aidates piirata gaasiimpordist sõltuvuse suurenemist Euroopa Liidus pärast Ühendkuningriigi lahkumist EList ja ELi gaasiväljade varasemat sulgemist.

Rahvusvahelises võrdluses on Euroopa gaasi hulgihinnad tunduvalt kõrgemad kui suurtel gaasitootjatel (nagu Kanada, Venemaa ja USA), kuid madalamad kui teistel G20 riikidel, eelkõige neil, kes sõltuvad veeldatud maagaasi impordist (nagu Hiina, Jaapan ja Lõuna-Korea). Hulgihindade rahvusvahelised erinevused küll püsivad, kuid nende absoluutväärtused on koos hindade langemisega alates 2015. aastast vähenenud. 2020. aasta esimesel poolel süvendas ühtlustumist COVID-19-ga seotud märkimisväärne hinnalangus Euroopas, USAs ja Aasias.

Joonis 4. Kodumajapidamiste gaasihinnad ELis 2019. aastal (vahemik D2)

Allikas: Eurostat

Selle kümnendi jooksul tõusid **gaasi jaehinnad** kodumajapidamiste jaoks aastast inflatsioonist 2,1 % võrra rohkem. Seevastu tööstuse jaoks tõusid keskmiste energiatarbijate hinnad vaid 0,1 % aastast ja suurtarbijate hinnad isegi langesid 1,3 % aastast. Hinnad kõikusid mõnda aega ja langesid mõne aasta jooksul kuni 2018. aastani, mil tööstustarbijatele ettenähtud hinnad stabiliseerusid küllaltki samas suuruses, enne kui eelmisel aastal tõusma hakkasid.

Gaasi jaehind sõltub suurel määral gaasi hulgihinnast, mis moodustab suurema osa energiakomponendist ja kajastub jaehinnas mitme kuu pärast. 2019. aastal moodustas energiakomponent 45 % kodutarbijate hinnast (mis tõusis 2019. aastal hinnani 68 €/MWh), 67 % keskmise suurusega tööstustarbijate hinnast (32 €/MWh) ja 78 % suurte tööstustarbijate hinnast (22 €/MWh).

Kuid gaasihinna dünaamikat aitavad üha rohkem selgitada võrgutasude ning maksude ja lõivude muutused. Aastatel 2010–2019 tõstsid kodutarbijate jaoks hinda (2,1 % aastast) võrgutasud ning maksud ja lõivud, mis suurenesid vastavalt 2,6 % ja 3,6 % aastast, samal ajal kui energiakomponent suurenes vaid 0,8 % aastast. Keskmise suurusega tööstustarbijate jaoks ületas võrgutasude ning maksude ja lõivude suurenemine (vastavalt 3,2 % ja 7,8 % aastast) energiakomponendi vähenemise (1,7 % aastast), tulemuseks oli koguhindade väike tõus (0,1 % aastast).

Maksud ja lõivud moodustavad 32 % kodutarbijatele ettenähtud hindadest ja ainult 13 % ja 16 % hindadest, mida maksavad keskmise suurusega ja suured tööstustarbijad. Nii

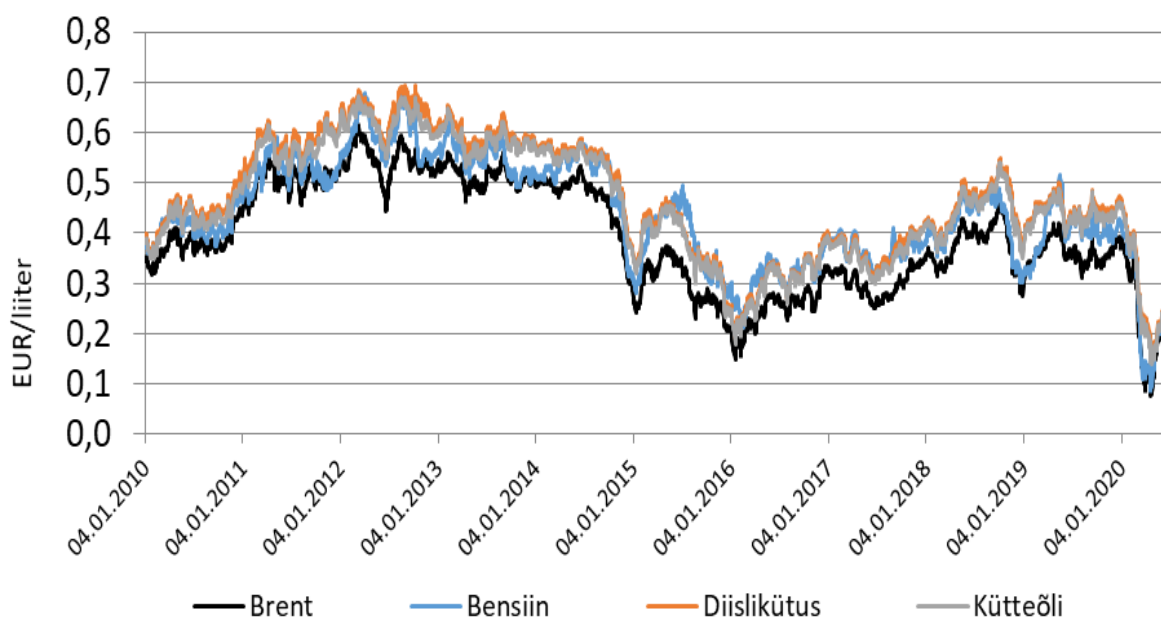
kodutarbijate kui ka tööstustarbijate maksudest moodustavad peale käibemaksu suurima osa keskkonnamaksud.

Kõige kõrgema ja kõige madalama jaehinna suhe on viimastel aastatel kodutarbijate puhul kogu ELis püsinud peaaegu muutumatuna, kuid tööstustarbijate puhul võib täheldada hindade mõningat ühtlustumist.

Rahvusvahelised võrdlused elektrienergia kohta näitavad, et kodutarbijate jaoks on gaasi jaehinnad tunduvalt kõrgemad kui enamikus G20 riikides. Mõnes riigis paistavad kodutarbijate gaasihinnad hulgihindadega võrreldes olevat üsna madalad ega sõltu hulgihinna muutumisest.

2.3 Naftahinnad

Viimastel aastatel on toornafta hind suuresti kõikunud. Toornafta hind langes aastatel 2014–2016 ja tõusis alates 2017. aasta keskpaigast kuni 2018. aastani (tingituna ülemaailmsest nõudlusest, geopoliitilistest pingetest ja OPECi toodangu vähendamisest), enne kui hind maailmamajanduse aeglustumise ja USA põlevkiviõli toodangu suurenemise tingimustes 2019. aastal stabiliseerus (ligikaudu 60–70 USA dollarit barreli kohta). 2020. aastal langesid hinnad järsult nõudluse vähenemise ja COVID-19 pandeemiast tulenevate liikumispiirangute tõttu, kuni suured naftatootjad 2020. aasta aprilli keskpaigas nõustusid tootmist vähendama. Sellest alates on hinnad tõusnud ja see tõus võib ülemaailmse majandustegevuse kasvades jätkuda. Siiski eeldatakse, et naftahinnad ei taastu 2019. aasta väärtuste lähedal enne 2021. aastat.

Joonis 5. Toornaftahinnad (Brent) ning bensiini, diislikütuse ja kütteõli hulgihinnad Euroopas.

Allikas: Platts, ECB

Toornafta hindade ebakindlus ja muutlikkus mõjutavad energiasüsteemi hindu, suurendades riske ja (riskimaandamise) kulusid tarnijate ja tarbijate jaoks. Naftahinnaga indekseeritud gaasihinna lepingute kaudu avaldab toornafta hind mõju gaasi hinnale, millel omakorda on mõju elektrituru hinnale, sest gaasielektrijaamad määravad sageli hulgihinnad. See

näitab, et rohelise kokkuleppe, keskkonnahoidliku transpordi ja energiavarustuse rakendamine aitaks vähendada toornafta hinnaga seotud muutlikkust.

Naftatoodete hulgihinna mõjutasid peamiselt toornafta hinna tõusud ja langused. Siiski avaldasid sellele teatud määral mõju ka muud tegurid, nagu nafta eritoodete pakkumise ja nõudluse tasakaal, rafineerimistehaste hooldus ja hooajalisus.

Jaehind on alates 2016. aastast tõusnud ja jõudnud 2018. ja 2019. aastal kõrgeimale tasemele pärast 2012. ja 2013. aastat. Ajavahemikul 2016–2019 tõusis bensiini hind nominaalarvestuses 12 % (aastas keskmiselt 3 %), diislikütuse hind 17 % (aastas keskmiselt 4,3 %) ja kütteõli hind 20,3 % (aastas keskmiselt 5,1 %) tingituna naftahinna/hulgihinna tõusust ja vähemal määral aktsiisist. Kõik hinnad muutusid ühtemoodi, kõikudes koos toornafta hindadega, kuid palju vähemal määral. Maksude (aktsiis pluss käibemaks) suur osakaal (mis võib moodustada kuni 70 % hinnast) kaitseb tanklahindu toornafta hindade ja vahetuskursside muutlikkuse eest, sest naftaga kaubeldakse endiselt ainult USA dollarites.

Aktsiisid moodustavadki suurema osa naftasaaduste hinnaerinevustest Euroopa Liidus.

3. Energiakulude suundumused

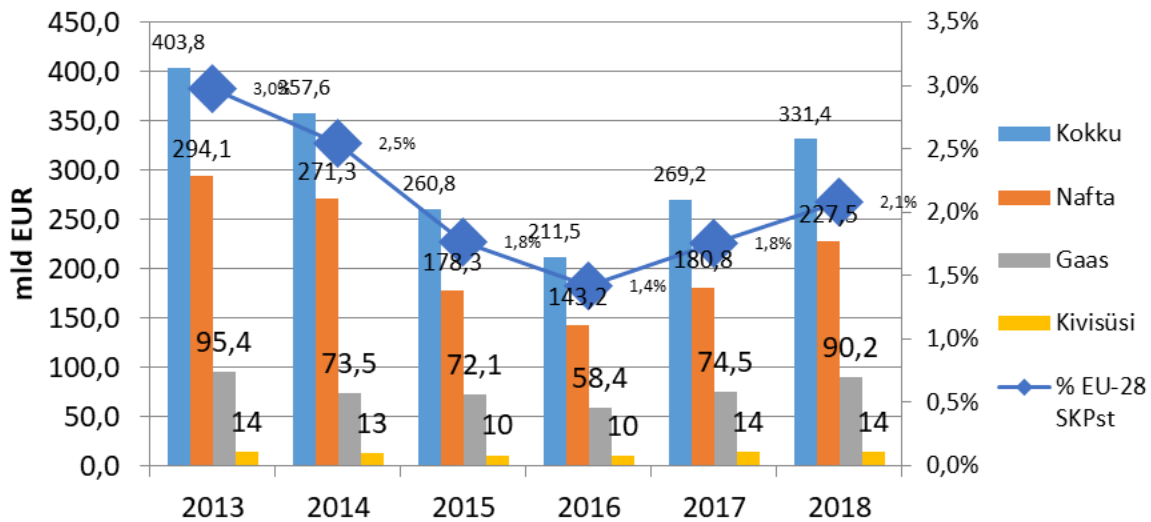
3.1 Euroopa Liidu energiaimpordi maksumus³

Energiaimpordi maksumus on üldine makromajanduslik näitaja, mis näitab ELi fossiilkütustest sõltumise kulusid. Selle põhjuseks on, et enamik fossiilkütuseid imporditakse (2018. aastal oli sõltuvus imporditud fossiilkütustest 55,7 %). Impordi maksumus on alates 2016. aastast kasvanud, ulatudes viimaste, 2018. aastal esitatud andmete kohaselt enam kui 330 miljardi euronii aastas. See pöörab langussuundumuse vastupidiseks, kui võrrelda 2013. aasta tipptasemega (400 miljardit eurot).

Maksumust on viimasel ajal suurendanud fossiilkütuste hinnatõus (eelkõige naftahinna tõus). 2018. aastal kulus nafta ostmiseks 69 % kogu impordi maksumusest, gaasi jaoks 27 % ja kivisöe jaoks 4 %. Nafta- ja gaasihind hakkasid langema 2019. aasta lõpu poole ning see aitaks vähendada energia maksumust, eriti kui tarbimine väheneb. COVID-19 mõju tõttu majandustegevusele ja transpordile langesid hinnad ja tarbimine 2020. aasta esimesel poolel suurel määral. COVID-19 on kiirendanud taastuvenergia turuosa suurenemist, millele on kaasa aidanud ELi puhta energia poliitika, mis toetab kivisöe ja gaasi osakaalu vähendamist elektrienergia allikates. Kõik see vähendab energiaimpordi maksumust 2020. aastal.

³ 27 ELi liikmesriiki ja Ühendkuningriiki

Impordi hinnanguline maksumus

Joonis 6. Euroopa Liidu impordi maksumus

Allikas: Euroopa Komisjoni energia peadirektoraadi arvutused

3.2 Kodumajapidamiste kulutused energiale

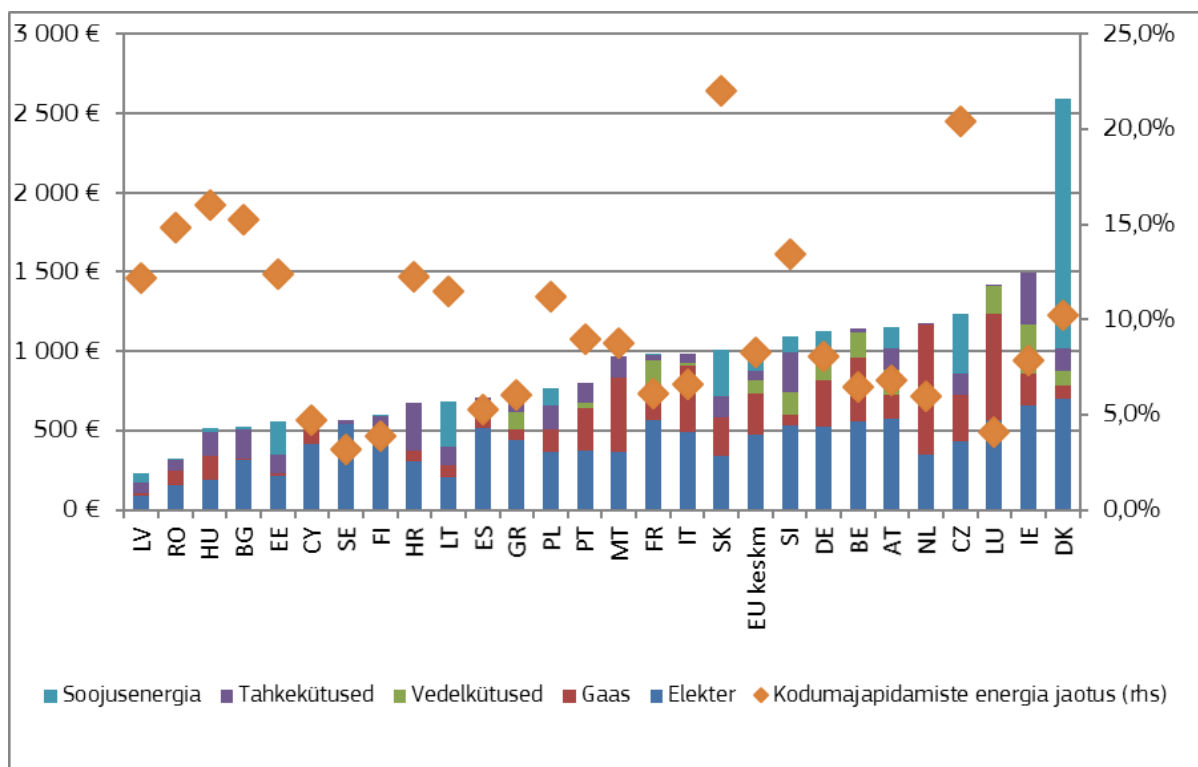
Euroopa kodumajapidamiste energiale tehtavate kogukulutuste osakaal (välja arvatud transport) sõltub sisetulekutasemest ja riigist. Kodumajapidamiste energiakulutuste osakaal on alates 2012. aastast kõigi sisetulekutasemete puhul vähenenud. Vaid 2017. aastal see veidi suurenes, enne kui 2018. aastal taas vähenes⁴. Sellel aastal saavutasid energiakulutused taseme, mis on väiksem kui enne 2009.–2012. aasta majanduslangust või sellega samas suurusjärgus.

2018. aastal kulus Euroopa kõige vaesematel kodumajapidamistel (need, mis kuuluvad kümne protsendi madalaima sisetulekuga rühma) energiale 8,3 % kõigist kulutustest. Madalama keskmise sisetulekuga (kolmas detsiil) ja keskmise sisetulekuga (viies detsiil) kodumajapidamiste kulutused energiale moodustasid vastavalt 7,4 % ja 6,7 % kõigist kulutustest.

Piirkondade järgi kulutasid Põhja- ja Lääne-Euroopa keskmise sisetulekuga kodumajapidamised selleks 3–8 %, samal ajal kui sama sisetulekutasemega Kesk- ja Ida-Euroopa elanikud kulutasid 10–15 %.

Riigi järgi kulutasid kõige vaesemad kodumajapidamised veidi enam kui 20 % Slovakkias ja Tšehhis ning vähem kui 5 % Luksemburgis, Soomes ja Rootsis. Absoluutarvudes kulutasid Euroopa Liidu kõige vaesemad kodumajapidamised energiatoodetele keskmiselt 945 eurot, mis liikmesriigiti varieerus vähem kui 500 eurost 2500 euron. Kuid oluline on arvestada, et ostujõud on liikmesriikides väga erinev.

⁴ Viimased kättesaadavad andmed, mida energia peadirektoraat on kogunud kodumajapidamiste energiakulude kohta (välja arvatud transport).

Joonis 7. Kõige vaesemate kodumajapidamiste energiakulutused (välja arvatud transport) kütuse ja energia osakaalu järgi kogukulutustes (2018)

Allikas: Energeetika peadirektoraadi sihtotstarbeliselt kogutud andmed kodumajapidamiste tarbimiskulutuste kohta

Euroopa kodumajapidamiste energiaostuvõimetuse näitajad jätkasid 2017. ja 2018. aastal vähenemist, nagu need on vähenenud alates kolmeaastase majanduslanguse lõppemisest 2012. aastal. Alates sellest aastast kuni 2018. aastani on selliste Euroopa kodumajapidamiste keskmine osakaal, kus ollakse raskustes kodu kütte ja kommunaalavete tasumisega, langenud vastavalt 11 %-lt 8 %-le ja 10 %-lt 7 %-le, kuigi liikmesriigiti on siiski näha suuri erinevusi.

Kõik see näitab, et energiaostuvõimetus on Euroopas viimastel aastatel üldiselt vähenenud, osaliselt tänu majandusolukorra paranemisele. Euroopa kütteostuvõimetuse jälgimiskeskuse loomine 2008. aastal on andnud ELile paremad võimalused kütteostuvõimetuse tuvastamiseks ja sellega võitlemiseks. Samuti on välja töötatud tõhusad strateegiad, et ühendada kütteostuvõimetuse vastu võitlemise poliitika energiasüsteemi ümberkujundamise kavade ja energiatõhususe poliitikaga.

COVID-19 kriisi tagajärjel võib kütteostuvõimetuse risk suureneda, sest paljud eurooplased kaotavad COVID-19 kriisi tagajärjel töö ja sissetuleku, kuid energia jaemüügihind ja tarbimisvajadused ei pruugi samas proportsioonis väheneda. Sellest tuleneva negatiivse ühiskondliku mõjuga tuleb tegeleda ning Euroopa Liit ja liikmesriigid peavad rakendama asjakohast poliitikat, et toetada energiateenuste kättesaadavust abivajajatele. Euroopa sotsiaaloiguste sammas paigutab energia nende esmatähtsate teenuste hulka, millele igal inimesel on õigus.

Renoveerimislaine, mis kuulutati välja taasterahastu „NextGenerationEU“⁵ taastepaketis ja

⁵ COM(2020) 456 final

Euroopa rohelises kokkuleppes, peaks aitama ohjeldada kütteostuvõimetuse kasvu, aidates kodumajapidamistel vähendada oma energiatarbimist hoonetes ja selle mõju energiaarvetele, eelkõige sotsiaaleluruumides elavate inimeste puhul. Ka Euroopa Liidu ökodisaini ja energiamärgistuse meetmed peaksid aitama vähendada kodumasinat energiatarbimist ja aitama kaasa, et kodumajapidamiste elektriarved oleksid väiksemad. Komisjoni soovitusel kütteostuvõimetuse kohta⁶, mis on lisatud renoveerimislainele, esitatakse ka kütteostuvõimetuse mõõtmise suunised.

3.3. Tööstuse energiakulud

Energia on majandustegevuse jaoks väga oluline, kuid selle tähtsus ELi majandusliku väärtuse loomisel üha väheneb. Makromajanduslikust seisukohast vaadatuna moodustas 2017. aastal energia ostmine kogutoodangu väärtusest tööstuses 1,7 % (2014. aastal 2,0 %) ja teenuste valdkonnas 1 % (2014. aastal 1,2 %).

Keskmise ettevõtja tootmiskuludes on Euroopas energiakuludel üsna väike osa (0–3 %). Energiakulude osakaal tootmiskuludes on suurem kõige suurema energiakasutusega tootmissektorites (vahemikus 3–20 %) ja võib jõuda väga kõrgele tasemele mõnedes tööstuse allsektorites (näiteks 40 % primaaralumiiniumi, 31 % tsingi, 28 % ferrosulamite ja räni, 25 % lehtklaasi, 71 % väetiste ja 20 % kaarahju sekundaarterase puhul⁷). Peale tootmise võib energia ostmine väga suur kuluallikas olla ka mõnes transpordi-, teabe-, majutus- ja toitlustusteenuste sektoris.

Tabel 1. Energia osakaal tootmiskuludes sektorite kaupa

Sektorite näited	Energia osakaal tootmiskuludes (tüüpiline vahemik)
<i>Keskmine Euroopa ettevõtja</i>	0–3 %
<i>Kaubandus, arvutid, mootorsõidukid, elektriseadmed, farmaatsiatooted, ehitus</i>	0,4–1 %
<i>Jäätmekäitlus, plast, tekstiil, teravili</i>	2–4 %
<i>Majutus ja restoranid</i>	3–5 %
<i>Suure energiakasutusega tootmissektorid: tsement, savist ehitusmaterjalid, tselluloos ja paber, klaas, malm ja teras, põhikemikaalid, mitteraudmetallid, rafineerimistehased</i>	3–20 %
<i>Lennutransport, maismaatransport</i>	20–30 %
<i>Andmekeskused</i>	10–15 %
<i>Metalli ja muu materjali kaevandamine, elekter ja gaas</i>	10–20 %

Allikas: Trinomics (2020), Eurostat

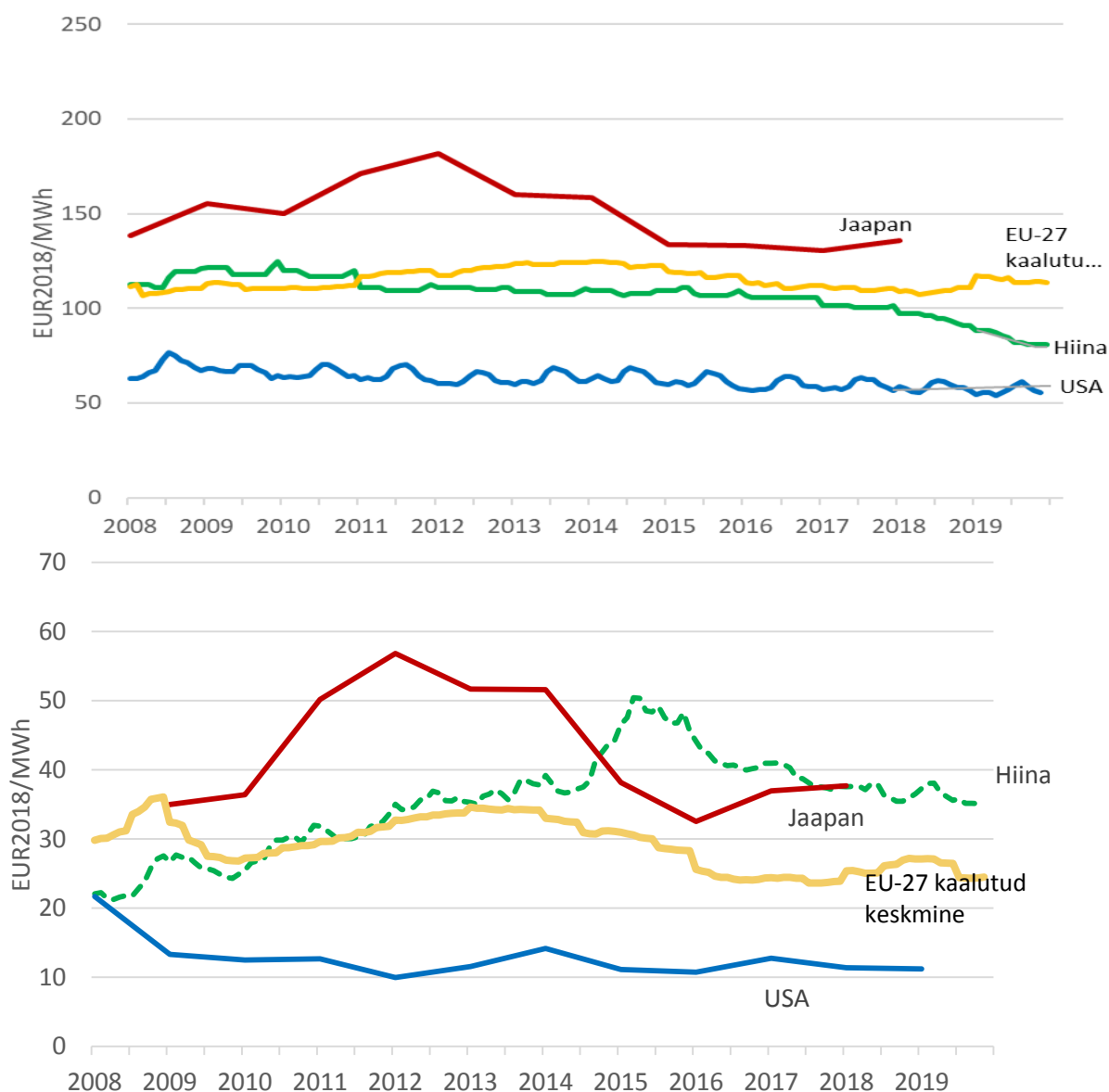
Aastatel 2010–2017 vähenesid vaadeldavates tootmissektorites energiakulud 13 %. Energiakulude vähenemist oli selgemalt näha aastatel 2014–2017, kui energiakulud vähenesid kõigis 30 analüüsitud sektoris. Väikesest hinnatõusust ja hoogsamast majandustegevusest hoolimata vähenesid energiakulud nende sektorite energiamahukuse märkimisväärse vähenemise tõttu, eelkõige mõõduka energiamahukusega sektorite puhul. Sektorite energiamahukuse vähenemine tulenes väiksemast energiatarbimisest toodanguühiku

⁶ C(2020)9600

⁷ Alumiiniumi, lehtklaasi, tsingi, räni ja väetiste kohta: Trinomics et altri uuring energiahindade ja -kulude ning nende mõju kohta kodumajapidamistele ja tööstusele (2020). Terasse kohta: Teadusuuringute Ühiskeskuse tehniline aruanne malmi- ja terasetööstuse tootmiskulude kohta ELis ja kolmandates riikides (2020).

kohta ning vähemal määral kütuse vahetamisest (üleminek kivisöelt gaasile ja elektrile) või tootmisstruktuuri ümberkorraldamisest (üleminek suure lisandväärtuse ja väikese energiamahukusega toodetele).

Rahvusvahelises võrdluses on Euroopa tööstuse elektrihinnad madalamad kui Jaapanis ja samas suurusjärgus Hiina hindadega, kuid kaks korda kõrgemad USA hindadest ja kõrgemad ka enamiku ELi mittekuuluvate G20 riikide hindadest. Euroopa gaasihinnad on madalamad kui Ida-Aasia riikides (Jaapan, Lõuna-Korea, Hiina), kuid kõrgemad enamikust muudest G20 riikidest, sealhulgas USAst. Suuresti on erinevuse põhjuseks küllaltki kõrged tagastamatud maksud ja lõivud ELis ning hindade reguleerimine ja/või toetused G20 riikides, mis ELi ei kuulu.

Joonis 8. Tööstuse elektrihinnad (üleval) ja gaasihinnad (all) 27 ELi liikmesriigis, Jaapanis, Hiinas ja USAs

Allikas: Trinomics (2020) Eurostati, CEICi, IEA andmete põhjal

Märkus. Hiina gaasihind on kasutushinna asendusväärtus, mis näitab 36 linna tööstustarbijate keskmist.

Piiratud rahvusvahelised andmed näitavad, et Euroopa kõige suurema energiakasutusega sektorite energiakulude osakaal on rahvusvaheliste kaubanduspartneritega samas suurusjärgus. Nende ELi sektorite energiakulude osakaal kokku on USA omast väiksem või sellega sarnane, kuid Jaapaniga on tulemused erinevad. Jaapani ja USAga võrreldes on peamise kasutatava kütuse energiakulude osakaal kõnealuste ELi sektorite puhul pigem suurem elektrimahukates sektorites ning sarnane või väiksem fossiilkütusemahukamates sektorites⁸. Kõige suurema energiakasutusega sektorite puhul on energiamahukus Euroopas suurem kui Jaapanis ja Koreas, samas suurusjärgus USAga ja Venemaast väiksem. Mõõduka energiamahukusega sektorite puhul on ELi energiamahukus pigem väiksem kui enamikul ELi rahvusvahelistel kaubanduspartneritel (mõnikord ka kõige väiksem)⁹. Euroopa tööstus peaks jätkama jõupingutusi energiatõhususe suurendamiseks, sest see aitab vähendada energiakulude lõhet rahvusvaheliste kaubanduspartneritega. Paljude ELi mittekuuluvate G20 riikide tootmissektorites on puhta energia ning kliima- ja keskkonnapoliitikaga seotud kulud sageli väiksemad kui Euroopas ja/või nad saavad energiatoetusi. Komisjon vaatab praegu läbi oma riigiabi korda ja heitkogustega kauplemise süsteemi saastekvootide tasuta eraldamist, mille eesmärk on vähendada kasvuhoonegaaside heite ülekandumise ohtu. Kui maailmas seatakse ka edaspidi erineva taseme eesmärgi, suurendab EL ikkagi oma kliimapüüdlusi ja komisjon teeb ettepaneku rakendada teatavates sektorites piiril kohaldatavat süsinikdioksiidi kohandusmehhanismi, et vähendada kasvuhoonegaaside heite ülekandumise ohtu. See on alternatiiv praegustele meetmetele.

COVID-19 tõttu on energiahinnad 2020. aastal langenud, mistõttu peaksid vähenema ka energiakulud ja energia osakaal tootmiskuludes (sest energiahindade langus võib olla suurem kui muude tootmissisendite ja lõpptoodete hinnalangus). See ei pruugi siiski täielikult nii minna suure energiakasutusega tööstusharudes, kus vajadus suure energiakoguse järgi on püsiv (näiteks tööstusharud, kus ahjud peavad toodangust olenemata töötama 24 tundi ööpäevas).

4. Valitsussektori tulud energia maksustamisest ning energiatoodete maksud ja lõivud

2018. aastal kogusid ELi liikmesriigid energiamakse 294 miljardit eurot¹⁰. Aastate vältel on püsinud küllaltki stabiilsena energiamaksude osakaal nii sisemajanduse koguproduktist (umbes 2 %) kui ka kogu maksutulust (2018. aastal 4,6 %). Energiamaksude suurima osa moodustab aktsiis, millest enam kui 80 % saadakse naftatoodetelt.

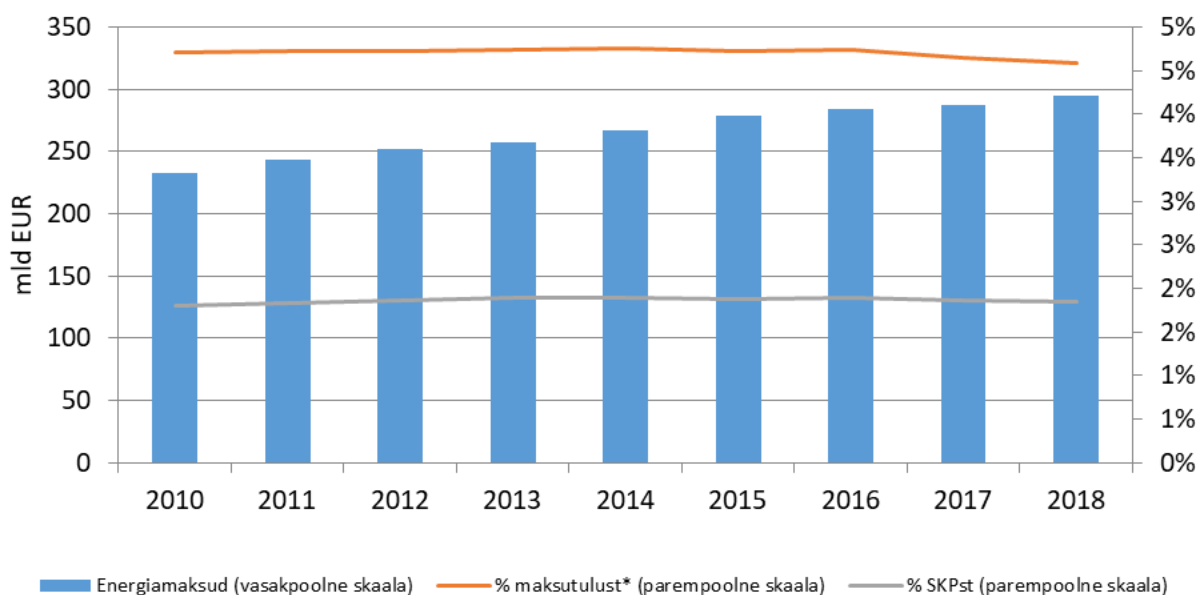
Energiamaksud tagavad liikmesriikide eelarvetes suure osa tulust ja aitavad leevendada toornafta hinna muutlikkuse mõju naftasaaduste jaehindadele. Samuti aitavad energiamaksud energiasüsteemi ümber kujundada ja vähendada majanduse CO₂-heidet, sest hind aitab suunata vähendama raiskavat tarbimist või keskkonnakahjulikku käitumist kooskõlas põhimõttega „saastaja maksab“.

⁸ Elektrimahukateks sektoriteks peetakse mitteraudmetalle ja terast, mida toodetakse kaarahjus.

Fossiilkütusemahukates sektorites käib see näiteks klaasi, rafineerimistehaste ja põhikemikaalide kohta.

⁹ Kättesaadavate andmete põhjal on nende sektorite energiamahukus Hiinas väga tihti suurem kui ELis.

¹⁰ 27 ELi liikmesriiki ja Ühendkuningriiki

Joonis 9. Energiamaksud Euroopa Liidus

Allikas: Eurostat

Maksud ja lõivud moodustavad vastavalt 41 % ja 30–34 % kodutarbijatele ja tööstustarbijatele ettenähtud elektri hinnast ning 32 % ja 13–16 % kodutarbijatele ja tööstustarbijatele ettenähtud gaasihinnast. Samuti moodustavad need 50 % kütteõli hinnast, 60 % bensiini hinnast ja 56 % diislikütuse hinnast. Maksude ja lõivude liigid (aktsiis, käibemaks, taastuvenergiamaksud, võimsusmaksud, keskkonnamaksud jne) ning nende osakaal hindades sõltub suuresti energiatootest ja riigist. Liikmesriikide erinevate maksueelistuste ja erineva maksupoliitika tõttu erinevad ka toodete jaoks kehtestatud lõivud, maksumäärad ja maksuvabastused. Kodutarbijate ja tööstustarbijate maksude ja lõivude üldised erinevused tulenevad enamasti maksude tagastamisest (käibemaks) ning tööstusettevõtjatele majanduslikel põhjustel kohaldatavatest maksu- ja lõivuvabastustest. Erinevused gaasi ja elektri hinnas tulenevad kõrgematest maksudest ja lõivudest elektri puhul (energia- ja/või kliimapoliitika rahastamiseks) ning madalamatest maksudest, vähestest taastuvenergia lõivudest ja maksuvabastustest gaasi puhul (seoses ühiskonna traditsiooniga kasutada kütteinena gaasi). Kõigele lisaks moodustasid fossiilkütuste tarbimise maksusoodustused 2018. aastal märkimisväärse summa – umbes 30 miljardit eurot.¹¹

Lähtudes tulevastest algatustest, millega püütakse energia maksustamine viia kooskõlla roheline kokkuleppe eesmärkide ja püüdlustega, ning kohustusest lõpetada kahjulike fossiilkütuste toetuste maksmine, tuleks kliimanetraalsuse edendamiseks kasutada võimalust kehtestada energiamakse ja vähendada fossiilkütustele antavat toetust. Samuti on oluline suurendada veelgi teadlikkust mitmekesistest ja keerukatest maksudest ning lõivudest, mille erinevad eesmärgid ja mõju kajastuvad energia hinnas. Maksude ühismõju hindadele juhib mitmesuguseid eesmärke silmas pidades ka tarbija tähelepanu ELi energia- ja kliimapoliitikat

¹¹ Hinnang põhineb energialiidu olukorda käsitleva 2020. aasta aruande lisas esitatud andmetel energiatoetuste kohta.

järgiva tarbimise ja käitumise edendamisele ning aitab kaasa õiguspärasele ja õiglasele ümberkujundamisele.

Majandus- ja transporditegevuse aeglustumine COVID 19 tagajärjel vähendab 2020. aastal tõenäoliselt tulu, mida saadakse energiamaksudest (peamiselt transpordi kütuseaktsiisist). Transpordikütuse tarbimise vähenedes on tõenäoliselt vähem võimalik toetada ka fossiilkütuseid, eelkõige transpordikütuse aktsiisi maksumäära alandamist. Samas võib elektrihinna langus suurendada toetust taastuvenergia tootmisele, mis on endiselt seotud soodustariifidega.

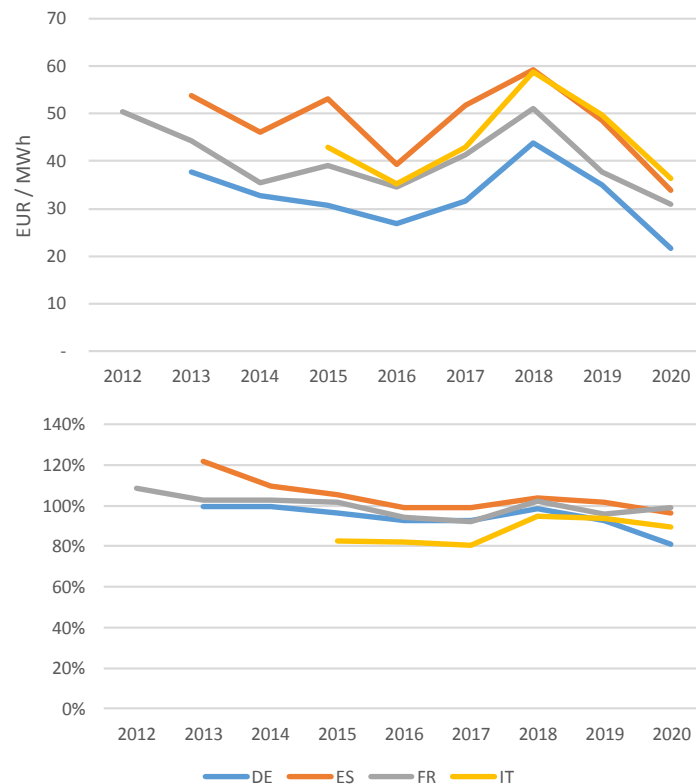
5. Hinnad, kulud ja investeeringud elektriturgudel

Elektriturgudel tagavad Euroopa Liidu tarbijatele kindla ja taskukohase energiavarustuse ning saavad ka investoritele vajaliku signaali, et säiliks vajalik tarnetase pikaks ajaks. Moonutamata hinnad, mis hõlmavad keskkonna välismõju, annavad turuosalistele objektiivset infot energiasüsteemi ümberkujundamiseks vajalike investeerimisotsuste tegemiseks.

Euroopa Liit on kehtestanud õigusraamistiku¹² üleminekuks energiasüsteemile, kus taastuvenergia osakaal on suurem. Jätkunud on investeerimine uude tootmisvõimsusse, eelkõige seoses elektritootmiseks kasutatavate taastuvate energiaallikatega (RES-E). 2018. aastal saadi 32 % ELis toodetud elektrist taastuvatest energiaallikatest.

Elektri hulgihinnad võivad päeva jooksul suurel määral erineda, sest elektrisüsteem ei ole ette nähtud suure hulga elektri salvestamiseks, vaid pigem pakkumise ja nõudluse reaalajas vastavusse viimiseks. Seetõttu avaldavad tuule- ja päikeseenergia hinnastruktuurile suurt mõju ilmastikutegurid. Taastuvallikatest toodetud elektrienergia puhul sõltub investeeringute kasumlikkus suuresti nendest tegelikest hindadest, toetuskavadest ja tehnoloogiakuludest. Tehnoloogiakulude vähenemine on suurendanud taastuvate energiaallikate kasumlikkust, nii et need suudavad elektriturgudel üha paremini konkureerida. Nii tuule- kui ka päikeseenergiaprojektide toetusmäärad on langenud, sest üha enam mõjutavad neid konkurentsil põhinevad enampakkumised. Taastuvallikatest toodetud elektri täielikult turupõhiste projektide suundumuse jätkumine peaks aitama piirata elektri jaehinda, sest toetuse komponent väheneb. Tuule- ja päikeseenergia osakaalu suurenemine on turul juba kaasa toonud tulude vähenemise, nagu on päikeseenergia tootmise näitel näidatud joonisel 10.

¹² Direktiiv (EL) 2019/944, määrus (EL) 2019/943.

Joonis 10. Päikeseenergia tootmise tegelik hind (€/MWh, üleval) ja protsendina põhikoormuse hinnast (all)
Allikas: Trinomics (2020)

Eeldatavalt see suundumus jätkub ja taastuvallikatest toodetud elektri osakaal suureneb, mis võib kompenseerida tehnoloogiakulude vähenemisest saadavat kasu. Elektritarbimise järsu vähenemise tõttu 2020. aasta esimesel poolel, mis oli tingitud COVID-19 kriisist, kaeti taastuvallikatest toodetud elektriga mõnel juhul ajutiselt 50 % ELi nõudlusest. Selle tulemusena elektri hind langes. Kriisi mõjust elektriturgudele tuleb teha järeldusi. Selle tulemusena oleme juba praegu jõudnud olukorda, mida arvati kätte jõudvat 2020. aastate keskel: selleks et 2030. aastaks vähendada kasvuhoonegaaside heidet vähemalt 55 %, pidi taastuvelekter saavutama ligikaudu 65 % osakaalu.

Elektrienergia tavapärasel tootmisel (näiteks gaasielektrijaamades) saab toodangut nõudluse muutumise järgi kohandada. Seetõttu teevad paindlikud tootjad otsuse toota elektrit hinnasignaalide alusel, püüdes toota siis, kui turult saadav tulu katab täiendava elektriühiku tootmiskulud. Paindliku tootja jaoks võib tegelik hind olla seega keskmisest elektrihinnast kõrgem. Kuid ilmastikust sõltuva taastuenergia osakaalu suurenemine võib vähendada tundide arvu, mille vältel hinnad on kasumlikkuse saavutamiseks piisavalt kõrged.

6. Järeldused

Pärast 2–3 aastat kestnud tõusu hakkasid **hulgihinnad** 2019. aastal langema, sest majanduskasv aeglustus ja turupõhine tarnimine suurenes. 2020. aasta esimesel poolel langesid hinnad järsult nõudluse vähenemise ja COVID-19 pandeemiast tingitud liikumiskiirangute tõttu. Majanduse elavnemise korral hinnad eeldatavasti tõusevad, kuid taastumine 2019. aasta tasemeni võib kesta 2021. aastani.

Elektri hulgihinnad olid ühtlustunud, kuni need hiljuti piirkondlikel turgudel lahkesid. Põhjuseks olid ebapiisavad ühendused süsteemide vahel ja taastuenergia tootmise erinev osakaal liikmesriikide energiaallikate jaotuses. See näitab, et investeeringud võrgu paindlikkusesse, piiriülesesse võimsusse ja taastuenergia tootmisse mahajäänud liikmesriikides tooksid kaasa paremini integreeritud ja konkurentsivõimelisemad turud, kus hinnaerinevused võivad olla väiksemad. Energiaturgude tihedad seosed põhjustavad toornafta hindade muutlikkust, mis mõjutab ka gaasi- ja elektri hindu. Kuid see mõju väheneb taastuenergia osakaalu suurenedes elektriturgul ja Euroopa gaasibörsi tähtsuse kasvades. Need tõrjuvad kõrvale USA dollarites nafta alusel indekseeritud gaasihindade kasutamise ja tugevdavad eurot rahvusvaheliselt.

Euroopa **jaehinnad** olid aastatel 2017–2019 tõusva suundumusega või küllaltki stabiilsed. Eelnenud aastatel kestis hinnalangus kauem ning oli gaasitarbijate ja suurte tööstustarbijate jaoks suurem kui elektri- ja kodutarbijate jaoks. Selle tulemusena tõusid kodutarbijatele kehtestatud elektri- ja gaasihinnad kümne aasta vältel inflatsioonist rohkem, kuid tööstustarbijate jaoks tõusid need tööstushinnaindeksist vähem ning suuremate (eelkõige gaasi)tarbijate jaoks isegi langesid. Vastupidi sellele, mis kümnendi vältel enamasti toimus, on maksud ja võrgutasud olnud viimastel aastatel küllaltki stabiilsed või vaid veidi tõusnud. Seetõttu on hinnamuutused põhjustatud energiakomponendi muutustest. Samal ajal taastuenergia maksude surve vähenemisega hindadele võetakse taastuvate energiaallikate edendamiseks üha enam kasutusele turupõhisemaid vahendeid ja lõpetatakse järk-järgult eelmisi toetuskavasid. See tähendab, et tulevikus mõjutab hinnamuutusi tõenäoliselt eelkõige (turupõhine) energiakomponent, kuigi võrgutasud peaksid omandama järjest suuremat kaalu, samuti vajadus rahastada investeeringuid kestlikumatesse ja arukamatesse võrkudesse. Naftatoodete tanklahinnad tõusevad ja langevad, järgides toornafta hinna kõikumist, jaemüügi puhul leevendavad seda maksud. Kuigi veidi hiljem, hakkasid jaehinnad 2020. aasta 2. kvartalis reageerima COVID-19 põhjustatud langusele hulgihindades ja nõudluse vähenemisele.

ELi **energiaimpordi maksumus** (mis pärast tõusu 3 järjestikusel aastal küündis 2018. aastal 331 miljardi euron) tuleb meelde kuludid, mis tulenevad ELi suurest sõltuvusest fossiilkütuste impordist ja avatusest muutlikele rahvusvahelistele turgudele. Impordi maksumus oleks võinud 2019. aastal langeda, sest fossiilkütuste hinnad olid sel aastal madalamad. 2020. aastal langeb see fossiilkütuste tarbimise suure vähenemise ja hindade järsu languse tõttu, mille põhjustas COVID-19 pandeemia.

Energiakulude osakaal tootmiskuludes on viimastel aastatel üldiselt ja tööstussektorites veelgi selgemalt vähenenud, pikendades nende üldist langusperioodi, mis on kestnud kümme aastat. Kerge hinnatõusu ja kasvava majandustegevuse tingimustes aitas energiakulude

vähenelele kaasa väiksem energiamahukus, sest mõõduka energiakasutusega sektorid ühinesid energiatõhususe suurendamise püüdlustes suure energiakasutusega tööstusharudega. Rahvusvahelised hinnaerinevused on viimastel aastatel püsinud stabiilsena, nii et Euroopa tööstuse jaoks on hinnad USAst kõrgemad, Aasia konkurentidega võrreldes on need aga samal tasemel või madalamad. Piiratud andmed energiakulude ja energiamahukuse kohta näitavad, et Euroopa sektorites on energiamahukus suurem kui Aasias (välja arvatud Hiinas) ja samal tasemel USAga, kuid energiakulude osakaal on Aasiast suurem ning samal tasemel või väiksem kui USAs. Mõned neist erinevustest on seletatavad tööstusele antavate toetustega ELi mittekuuluvates G20 liikmesriikides ja ELi suuremate kliimaga seotud kuludega. Et säilitada oma konkurentsivõime rahvusvahelistel turgudel, peab Euroopa tööstus jätkama oma energiatõhususe parandamist. COVID-19 mõju energiahindadele ja majandustegevusele ei suurenda eeldatavasti energiakulude survet tootmiskuludele tööstuses, välja arvatud suure energiakasutusega sektorites, mille energiatarbimisest on suur osa muutumatu ega sõltu toodangu mahust.

Euroopa **kodutarbijad** kulutavad energiale sama suure osa, kui neil kulus enne 2008. aasta kriisi. Selle osakaalu järkjärguline vähenemine viimastel aastatel koos energiaostuvõimetuse muude näitajatega näitab üldise energiaostuvõimetuse riski vähenemist Euroopas. See tulenes majandusolukorra paranemisest ja Euroopa Liidu sihipärasemast energiapoliitikast energiaostuvõimetuse kindlakstegemiseks ja sellega tegelemiseks. Ometi on kütteostuvõimetus Euroopa Liidu jaoks endiselt probleem. 2018. aastal kulutasid Euroopa kõige vaesemad majapidamised energiale (keskmiselt) 8,3 % ning mõnes Kesk- ja Ida-Euroopa liikmesriigis kuni 15–22 % oma kogukulutustest. EL peaks seega oma poliitika elluviimist jätkama, sest COVID-19 majanduslik mõju võib vähendada kodumajapidamiste, eelkõige kõige vaesemate kodumajapidamiste sissetulekut.

Energiamaksud on liikmesriikide jaoks oluline ja stabiilne tuluallikas. Energiamaksudest saadav kogutulu, mis tuleb peamiselt naftatoodete aktsiisidest, 2020. aastal tõenäoliselt väheneb COVID-19 mõju tõttu transpordikütuste tarbimisele. Energiatoodetele on kehtestatud mitut liiki makse ja lõive, millel on erinevad eesmärgid ja mida liikmesriigid rakendavad erinevalt. Kokku on neil väga suur mõju hindadele (eelkõige elektri hinnale), sõltudes suuresti energiatootest ja riigist. Euroopa Liit ja selle liikmesriigid püüavad energia maksustamise viia kooskõlla energia- ja kliimaeesmärkidega ning rohelises kokkuleppes kavandatud algatustega. Peale selle tuleb arvesse võtta kõigi (mitte ainult energiaga seotud) maksude ja lõivude ühismõju hindadele, et hinnata, kuidas need edendavad käitumist, mis on kooskõlas õiglase üleminekuga puhtale energiale.

Taastuvenergia tootmise eest saadavad **tegelikud hinnad** langevad turul taastuvenergia osakaalu kasvades. Taastuvatesse energiaallikatesse tehtavate investeeringute eeldatavat kasvu silmas pidades peaks praegune turukorraldus- ja toetuskavade järelevalve püüdma tagada tasakaalu turult saadava piisava tulu ja investeeringuid võimaldava (riske vähendava) tulu toetamise vahel.